

KEES STOLWIJK, 1918 - 1985

- VEELZIJDIG MUSICUS -

DOOR DR. NANCY VAN DER ELST

TOEN Kees Stolwijk op 1 september 1957 als leraar solfège en algemene muzikleer zijn docentschap aan het Rotterdams Conservatorium aanvaardde, zal hij nauwelijks gedacht hebben dat zijn beroepsactiviteit op den duur zo nauw met de Maasstad verbonden zou zijn en dat hij meer dan vijftwintig jaar een belangrijke rol zou gaan spelen in het Rotterdamse culturele leven. Hij was er de man niet naar om, koste wat het koste, naar een vooraanstaande positie te streven. Wanneer er een beroep op hem werd gedaan, was hij bereid zijn krachten in te zetten. Zo is de levensloop van Kees Stolwijk een zich gestadig ontplooiën geweest, gebaseerd op een stevige ondergrond: de liefde tot de muziek in al haar facetten. Zijn veelzijdige muzikale begaafdheid heeft hem in staat gesteld in de muziekwereld en die van het muziekonderwijs een uiterst bruikbaar en vruchtbaar lid van de maatschappij te worden. Hij deed zijn werk, of dit nu een koorrepetitie voor een Mattheuspassion-uitvoering of een vergadering in conservatoriumverband of het prepareren van een openingsspeech bij een nieuwe cursus van zijn instituut betrof, met grote nauwgezetheid. Met profetische blik wist Kees Stolwijk vernieuwingen op het Rotterdams Conservatorium door te voeren die hebben bijgedragen tot de huidige bloei.

Cornelis Johannes Josephus Stolwijk kwam op 30 april 1918 als helft van een tweeling te Woerden op de wereld. Zijn vader was als klein middenstander werkzaam in het zuivelbedrijf. Het gezin Stolwijk telde zes kinderen. Het moet er gezellig zijn geweest: vader Stolwijk was lid van de plaatselijke fanfare en geïnteresseerd in blaasinstrumenten. Ook werd er veel gezongen in het gezin en men was actief op het gebied van toneel. Zoon Kees onderscheidde zich al jong door zijn muzikaliteit en als 13-jarige werd hij benoemd tot organist van de R.K. kerk in zijn geboorteplaats! Dat hij 'in muziek zou doorgaan' was een voldongen feit. Hij werd onder leiding van de bekende Jan Nieland gesteld en behaalde enige staatsexamina op 18- en 19-jarige leeftijd. Zijn begaafdheid manifesteerde zich niet alleen op het orgel. Als leerling van het

Utrechts Conservatorium bekwaamde Kees Stolwijk zich als uitstekend pianist onder leiding van Jaap Callenbach en het sprak vanzelf dat de directeur, de componist-organist Hendrik Andriessen, hem onder zijn hoede nam als orgelleerling. Nadat hij in 1940 zijn einddiploma conservatorium behaald had, volgde in 1942 de uitreiking van de Prix d'Excellence, de eerste maal dat deze prijs voor het vak 'orgel' aan het Utrechtse instituut aan een leerling werd toegekend. De liefde tot de Franse muziek, in het bijzonder die van César Franck, bracht Hendrik Andriessen op zijn pupillen over. Altijd heeft hij de carrière van zijn leerling Stolwijk met grote belangstelling gevolgd en Kees Stolwijk was niet weinig trots op het feit dat één der 'Quattro Studi per Organo' van zijn leermeester Andriessen aan hem werd opgedragen!

In 1942 trouwt Kees Stolwijk met Corrie van den Bosch. Twee van hun vier kinderen hebben het Rotterdams Conservatorium afgelopen en zijn naamgenoot Kees jr. is thans, evenals zijn vader dat jaren lang deed, werkzaam als koordirigent. Kees sr. ontdekte nl. in de veertiger jaren dat hij ook als koordirigent geen slecht figuur sloeg. Het gezin Stolwijk had zich in Roosendaal gevestigd en naast het directoraat van de muziekschool, dat hij officieel van 1 oktober 1950 tot 1 september 1957 bekleedde, had de jonge Stolwijk ook nog koren in Roosendaal, 's-Hertogenbosch en Breda. Hij was bovendien werkzaam als pianoleraar aan het Brabants Conservatorium te Tilburg en doceerde daar in het cursusjaar 1956/1957 solfège en algemene muziekleer. Omdat Mechelen dichtbij Brabant ligt, nam Kees Stolwijk orgellessen bij de befaamde Flor Peeters, in wiens huis hij zeker met ontzag zal gekeken hebben naar de originele speeltafel van César Francks orgel in de Sainte Clotilde te Parijs. Een dirigentencursus van de Nederlandse Radio Unie, voorganger van de NOS, stelde Kees Stolwijk in 1953 in staat zijn directieaanleg te vervolmaken. Hierna volgde een cursus aan de Accademia Musicale Chigiana te Siena. De docenten Hein Jordans en Paul van Kempen hebben zo de reeds vaardige koordirigent op het paard geholpen wat orkestdirectie betreft. Het grote succes van Kees Stolwijk bij uitvoeringen van grote koorwerken is daarom ook voor een groot deel te danken aan het feit dat hij evenzeer een geroutineerd orkest-dirigent was op wiens exacte 'slag' en indicaties de orkestleden konden vertrouwen. Als gast-dirigent heeft hij concerten geleid van het Brabants Orkest, het Omroepkamerorkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Als uitvoerend musicus trof men Kees Stolwijk in binnen- en buitenland op de orgelbank

aan: Frankrijk, Zwitserland en Duitsland waren de landen waar hij zich deed horen en de propaganda voor de Franse muziek werd gehonoreerd door de toekenning van de zilveren medaille van de Académie des Arts, Sciences et Lettres te Parijs.

De Brabantse activiteiten namen in de vijftiger jaren af en werden afgewisseld door die in de Residentie: Kees Stolwijk, die reeds de leiding had van het kerkkoor van O.L.V. van Goeden Raad aan het Bezuidenhout, werd uitgenodigd dirigent te worden van het 'Residentiekoor', een kolfje naar zijn hand! Hij zou dit koor zestien jaar onder zijn hoede hebben, van 1953 tot 1969. Dat hij de leden tot buitengewone prestaties wist te brengen, bleek wel uit het feit dat het koor door het Holland Festival werd uitgenodigd in 1957 o.l.v. Carlo Maria Giulini Verdi's *Requiem* te Den Haag, Rotterdam en Amsterdam uit te voeren. Het grote succes hiervan mag zeker mede toegeschreven worden aan Stolwijk's enthousiaste voorbereidingen. Naast de bekende oratoria voerde hij vaak nieuwe werken uit en t.g.v. het 25-jarig bestaan van het koor in 1961 werd het door Hendrik Andriessen in opdracht geschreven *Te Deum* gegeven. Inmiddels had Kees Stolwijk ook het dirigentschap van het 'Haags Matrozenkoor' op zich genomen. Hier werkte hij van 1956 tot '62. Ook dit koor werd uitverkoren aan een Holland Festival mee te werken: in 1962 met Brittens *Missa Brevis*. De jeugdige zangertjes maakten ook artistieke reisjes: in 1957 naar Fontainebleau, in 1959 naar Dortmund, waar werd geconcentreerd met de Dortmunder Sängerknaben, en in 1961 naar München.

De benoeming aan het Rotterdams Conservatorium in 1957 had als gevolg dat ook de leiding van de koorklas in handen van Kees Stolwijk kwam. Enkele jaren later, in 1960, werd het 'Philharmonisch Koor Toonkunst' aan hem toevertrouwd, waarnaast hij van 1962 tot en met 1966 ook nog het koor van 'Toonkunst' te Utrecht dirigeerde. Het feit dat Kees Stolwijk drie grote oratoriumkoren onder zijn leiding had evenals dat van het Conservatorium, was een gelukkige samenloop van omstandigheden: meermalen kwam het voor dat koorleden van het ene koor gingen helpen bij uitvoeringen van een ander koor. Dit was vooral het geval bij de mannenstemmen. En de partijvaste conservatoriumleerlingen konden door medewerkingen aan de amateurkoren heel wat onzekerheden wegnemen.

Hoezeer het werken met amateurs Kees Stolwijk ter harte ging, kan men lezen in het artikel *Zingen en luisteren* van zijn hand, dat in sept. '62 in *Toonkunststemmen* van het Utrechtse Toonkunst-

koor verscheen. Wij ontlenen hieraan het volgende fragmentje:

'We moeten de ons ruim toegemeten voorbereidingstijd daarom zo goed mogelijk benutten door te zingen én te luisteren. Meermalen betrap ik me op een gevoel van lichte wrevel als ik zie hoe koorleden hun partijen weer eens ter hand nemen, zoeken "waar we gebleven zijn" en dan (natuurlijk) te laat mee gaan zingen. U bent altijd "aan de beurt" ook als een andere stem apart onder handen genomen wordt. Ik wil het hier niet eens hebben over hinderlijk gepraat tijdens de repetitie, maar over de positieve zijde van het niets doen: Actief Uw beurt afwachten, inzetten van andere stemmen bekijken ten opzichte van Uw eigen partij, moeilijk inzetten toetsen aan mogelijke steunnoten bij de overige stemmen of in een begeleidingsnoot, kijk dat is een vorm van repeteren die uiterst belangrijk is'.

Het Rotterdamse koor mocht in december 1966 meewerken aan een T.V.-concert met kerstmuziek onder Stolwijks inspirerende directie. In 1974 gaf hij de leiding over aan Jan Eelkema. Bij zijn afscheid werd hem de Penning van de Leuve uitgereikt als grote waardering voor wat hij met het 'Philharmonisch Koor Toonkunst' had bereikt.

Dat Kees Stolwijk langzamerhand zijn koren was gaan 'afstoten' hing ongetwijfeld samen met zijn werkzaamheden aan het Conservatorium, die hoe langer hoe intensiever werden. Was hij reeds in de cursus '68/'69 als waarnemend directeur opgetreden, op 1 september 1969 trad hij in functie als algemeen directeur van het instituut, waaronder ook begrepen was de Rotterdamse Dansacademie. Aanvankelijk bleef hij de koorklas onder zijn leiding houden. Van de werken welke hij met dit ensemble uitvoerde noemen wij als voorbeelden van een veelzijdige keuze *Satiyagraha* van Philip Glass, *Der Silbersee* van Kurt Weill, *Sirènes* van Debussy en ettelijke medewerkingen aan Beethovens *Negende Symphonie*, o.a. onder leiding van Bruno Maderna. Dat ook iets 'lichters' niet werd geschuwd, blijkt o.a. uit de uitvoering van *West Side Story* van Bernstein onder leiding van Edo de Waart!

Tijdens Stolwijks directoraat werd het Conservatorium in 1968 een door het Rijk gesubsidieerde Stichting. De roerige zestiger jaren verliepen, dankzij de rustige directeur, op het Rotterdams Conservatorium ook rustig. Op tactvolle wijze werd de Conservatoriumraad ingevoerd. De democratisering van het onderwijs manifesteerde zich ook naar buiten door de concerten voor bejaarden in de Doelen op maandagmiddagen, door leerlingen en ensembles gegeven. Een hoogtepunt was het betrekken van een nieuwe en eindelijk centrale behuizing: op 1 april 1970 werd het gebouw van de vroegere Ned. Economische Hogeschool aan de Pieter de Hoochweg geopend als Conservatorium! Acoustische aanpassingen

waren met grote deskundigheid aangebracht.

De actieve directeur had altijd 'een goede neus' wat het aantrekken van bekwame en beroemde leerkrachten betreft. Ook organiseerde hij meesterkursussen en in samenwerking met het Rotterdams Philharmonisch Orkest en de Rotterdamse Kunststichting werden buitenlandse 'Composers in Residence' uitgenodigd: Earle Browne, Klaus Huber, Per Nørgård en Luciano Berio.

Iets unieks was de invoering van de afdeling 'Lichte Muziek' op 1 augustus 1978, iets bijzonders voor ons land, een première! En wie had ooit gedacht dat de Prix d'Excellence mogelijk zou zijn voor saxofoon of accordeon? Kees Stolwijk zorgde ervoor!

Kees Stolwijk timmerde niet aan de weg, maar voor het grote publiek is hij bekend geworden als één der presentatoren van de Teleac-cursus 'Noten en Tonen' uit 1967. De openbare bekendheid heeft hij nooit bewust gezocht, maar dat hij bijzonder werd gewaardeerd door de Conservatoriumgemeenschap en zijn vroegere koorleden, bleek ondubbelzinnig tijdens de festiviteiten welke met veel liefde en enthousiasme voor zijn afscheid van het Conservatorium werden georganiseerd: een drukbezochte receptie in de benedenhal van de Doelen met kostbare muzikale geschenken en op 17 juni '83 een feestconcert in de grote Doelenzaal, waar de scheidende directeur zelf het slotnummer, het 'Veni Creator' van zijn leraar Andriessen dirigeerde. Slechts korte tijd heeft hij met zijn vrouw van zijn pensioen in het schone Delden en des zomers in zijn geliefd Toscane mogen genieten: een hartaanval in het voorjaar van 1984 leek geheel overwonnen te zijn in de zomer van 1985, maar in de nazomer kwam de fatale klap en op 24 september 1985 overleed Kees Stolwijk in Colle di Val d'Elsa, waar zijn lichaam enige dagen later in alle eenvoud in intieme kring aan de aarde werd toevertrouwd, in het land van de muziek, de muziek die hij zijn hele leven lang op de meest veelzijdige manier heeft mogen dienen, met grote toewijding en in alle bescheidenheid als een 'harmonieus' mens.

65. *Mr. E.A. Stoop*